

ЖЕЛАНИЕ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ ПО ВЪПРОСИТЕ НА ЕСТЕСТВЕННОТО ХРАНЕНЕ В РАННА ДЕТСКА ВЪЗРАСТ

Р. ГОРАНОВА¹ и Д. ЩЕРЕВА²

¹Катедра по медицинска етика и право, ФОЗ, МУ – София

²Катедра по икономика на здравеопазването, ФОЗ, МУ – София

HEALTH CARE PROFESSIONALS' DEMAND FOR CONTINUING EDUCATION ON BEST BREASTFEEDING PRACTICES

R. GORANOVA¹ AND D. SHTEREVA²

¹Department of Medical Ethics and Law

²Department of Health Economics

Резюме. Продължаващото обучение на работещите в сферата на здравеопазването е от съществено значение за поддържането на добри клинични практики. Ускореният темп в развитието на медицинската наука и технологиите налага лекари, медицински сестри и други здравни специалисти да поддържат и да усъвършенстват своите знания и умения през целия си професионален път. Това е предпоставка за предоставянето на безопасни, качествени и високо ефективни здравни услуги. Проблем с голяма актуалност в обществото през последните години е значението на естественото хранене в ранна детска възраст като протективен фактор по отношение на детската и майчината заболяемост. Актуалните препоръки на Световната здравна организация и УНИЦЕФ във връзка с кърменето все още отстъпват място на традиционните практики, свързани с късно инициране на кърменето, ранно даване на вода на кърмачетата, ранно захранване и преминаване от естествено към смесено или изкуствено хранене. Настоящото изследване проучва желанието на здравните специалисти (медицински сестри и акушерки) за продължаващо обучение по въпросите на естественото хранене.

Ключови думи: продължаващо обучение, естествено хранене, изключително кърмене, здравни специалисти

Summary. Continuing education of health care professionals is essential for good clinical practice. Due to the accelerated development of medical science and technologies, physicians, nurses and other health professionals must maintain and improve their knowledge and skills throughout their careers. Breastfeeding benefits for mother's and child's health are well known, but global recommendations of WHO and UNICEF in reference to infant and young child nutrition are not implemented. Traditional practices include early cessation of exclusive breastfeeding, early introduction of water, juices, formula and solid foods. The study explores health care professionals' (nurses and midwives) attitudes towards continuing education on best breastfeeding practices.

Key words: continuing education, exclusive breastfeeding, breastfeeding promotion, health professional

През последните години темата за естественото хранене на децата в кърмаческа и ранна детска възраст придобива все по-голяма актуалност. Множество изследвания дават доказателства за ползите от естественото хранене. При децата кърменето по-

нижава риска от редица заболявания, сред които атопичен дерматит, астма, инфекции на долните дихателни пътища и на гастроинтестиналния тракт, възпаление на средното ухо, некротизиращ ентероколит, високо кръвно налягане и повишени нива на серум-

ния холестерол в зряла възраст, диабет тип 1 и тип 2 и левкемия. Ползите за кърмещата жена се изразяват в отлагане на следваща бременност, по-бързо възстановяване на телото от периода преди бременността, понижен риск от следродилна депресия, понижен риск от пременопаузен рак на гърдата и рак на яйчника, понижен риск от фрактура на бедрената кост. Ползите от естественото хранене за семейството и общността включват по-рядко отсъствие от работното място поради намалена заболяемост в семейството, намаляване на разходите за храна и здравни грижи, ползи за околната среда поради намалена употреба на горива, лекарства, пластмаси и отпадъци, свързани с изкуственото хранене. В съответствие с тези доказателства Световната здравна организация (СЗО) и УНИЦЕФ изработват Глобална стратегия за хранене на кърмачето и малкото дете, в която утвърждават 3 главни препоръки по отношение на естественото хранене: 1) ранно начало на кърменето (през първия час след раждането); 2) изключително кърмене¹ през първите шест месеца от живота на бебето и 3) продължаващо кърмене до 2 години и след това в съответствие с желанието на майката и детето.

За да може глобалните препоръки за храненето на бебетата и малките деца да се прилагат, СЗО посочва няколко приоритетни области, на които трябва да се отдели специално внимание. Сред тях наред със здравното законодателство е здравната система. В България ролята на здравните специалисти в промоцията на кърменето е нормативно уредена в *Наредба № 1 от 8 февруари 2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно*. Континуумът от грижи за бременната жена, родилката, младата майка и бебето е предпоставка здравните специалисти да повлияят избора на хранителен метод на бебето. Според редица проучвания предоставянето на актуална информа-

ция, базирана на доказателства, и практическите съвети, свързани с кърменето, се смятат за особено важни за инициирането и продължителността на естественото хранене. У нас домашното раждане не е практика и раждането се извършва в болнични условия. На медикализацията на раждането и кърменето може да се погледне и като на възможност здравните специалисти да подкрепят и утвърждават кърменето. Статистиката за състоянието на естественото хранене в България показва, че едва 30% от децата на шестмесечна възраст са все още кърмени, като световната препоръка на СЗО и УНИЦЕФ е всички деца да са изключително кърмени, докато навършат шест месеца (Национален план за действие „Храни и хранене“ 2005-2010). Непознаването на актуалните препоръки води до утвърждаване на традиционни, остарели практики, свързани с ранно даване на вода (в отделни случаи подсладена), ранно захранване и преминаване от естествено към смесено или изкуствено хранене. Осъвременяването на знанията на работещите в сферата на здравеопазването чрез продължаващото образование е от съществено значение за поддържането на добри клинични практики. Иновациите дори по темата *хранене на кърмачетата и малките деца* налагат лекари, медицински сестри и други здравни специалисти да поддържат и усъвършенстват знанията и уменията си през целия си професионален път. Това е предпоставка за предоставянето на безопасни, качествени и високо ефективни здравни услуги. Терминът *lifelong learning* се определя като „продължаващ, доброволен и лично мотивиран стремеж към знания с цел удовлетворяване на лични и професионални нужди“.

ЦЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО

Целта на настоящото изследване е да се установи желанието на здравните специалисти за продължаващо обучение във връзка с естественото хранене на кърмачета и малки деца.

¹Изключително кърмене – прием единствено и само на майчино мляко от раждането през първите 6 месеца (26 седмици) от живота на детето, без прием на други храни и напитки, включително вода, като при необходимост може да се приемат витамини, минерали и медикаменти

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

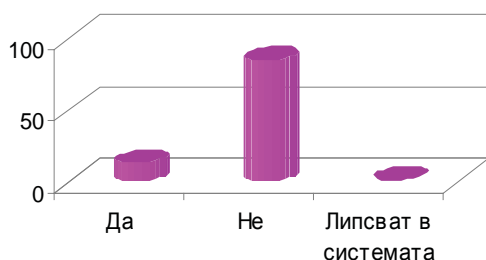
За целите на проучването е използвана анонимна социологическа анкета. Участие вземат общо 165 здравни специалисти, сред които практикуващи акушерки и медицински сестри и завършващи акушерки и медицински сестри по време на преддипломния им стаж във ФОЗ на МУ – София. Получените данни са обработени със статистическия пакет SPSS и графично представени с продуктите на MICROSOFT OFFICE.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Всички участници в проучването са жени, с изключение на един анкетиран със специалност „Медицинска сестра”, което се дължи на тематиката на изследването. Най-голям дял от анкетираните са във възрастовата група над 40 г. (34.5%) и най-малко – във възрастовата група 26-30 г. (9.7%). 51.5% са практикуващи медицински сестри, 26.1% – практикуващи акушерки, 12.1% – стажант-медицински сестри и 10.3% – стажант-акушерки.

На анкетираните бяха зададени въпроси във връзка с желанието им за допълнително обучение по темата естественото хранене на кърмачетата и малките деца и предпочитанията им за формата на подобно обучение.

Положителен отговор на въпроса „Участвали ли сте в допълнителен курс на обучение по проблемите на кърменето“ дават 13.3% от всички анкетираните (фиг. 1). 40.5% от анкетираните практикуващи акушерки посочват, че са се включвали в подобен курс.

Фиг. 1. Участвали ли сте в допълнителен курс на обучение по проблемите на кърменето (%)

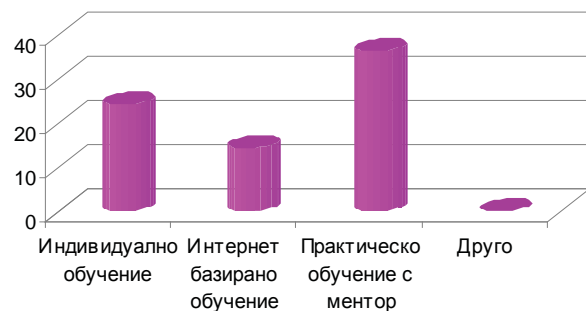
Отговор: "Бих участвал в допълнителен курс на обучение по проблемите на кърменето" – посочват 66.1% от анкетираните. 47.7% от далите позитивен отговор са практикува-

щи медицински сестри, 30.3% – акушерки, 13.8% – стажант-медицински сестри, и 8.3% – стажант-акушерки. Разпределението вътре по специалности е представено на фиг. 2.

На участниците бяха предложени три възможни форми на продължаващо обучение, между които да посочат кое биха предпочели и допълнителна опция – друго, където в свободен текст да изразят предпочитанията си. Резултатите са представени на фиг. 3.

Фиг. 2. Отговори "Бих участвал в допълнителен курс на обучение по проблемите на кърменето" в отделните специалности

Фиг. 3. Бих участвал в допълнителен курс на обучение по въпросите на кърменето чрез следните форми на обучение

Най-голям дял от анкетираните (36.4%) предпочитат практическото обучение в групи с ментор, 24.2% изявяват желание да се самообразоват чрез предоставени материали и само 14.5% посочват онлайн обучението като свой избор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Повече от половината анкетираните (66.1%) биха развивали знанията и уменията си по темата *Естествено хранене на кърмачетата и малките деца* чрез участие в допълнителен

курс на обучение, защото явно се отчита фактът, че е необходима актуализация на знанията според най-добрите световни практики. Предпочитаната форма на обучение (без да се пренебрегват другите възможности) е практическо обучение в група с ментор. Препоръчва се сформирването на подобни групи по местоработата, където в естествената си професионална среда здравните специалисти се насърчават да развиват професионалните си умения и да ги прилагат на практика. *Breastfeeding Management Course* е 20-часов курс, разработен от СЗО и УНИЦЕФ в подкрепа на инициативата „Болници – приятели на бебето“. В него е заложено поне 4.5 часа да се отделят за клинична практика. Има доказателства, че в резултат на прилагането на този курс в лечебните заведения майките са кърмили децата си по-дълго време и отношението към кърменето е било по-позитивно. В България курс за следдипломно обучение по въпросите на кърменето за здравни специалисти се провежда ежегодно от Националната асоциация „Подкрепа за кърмене“.

Библиография

1. Наредба № 1 от 8 февруари 2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно, издадена от Министерство на здравеопазването, изм. в ДВ, бр. 50 от 1 юни 2011 г.
2. Национална асоциация „Подкрепа за кърмене“ <<http://www.podkrepazakarmene.com/about>>
3. Национален план за действие „Храни и хранене“ 2005-2010, Р. България, Министерски съвет
4. 55th World Health Assembly. Infant and young child nutrition. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 2002 (WHA55.25)
5. Edmond, K. et al. Delayed Breastfeeding Initiation Increases Risk of Neonatal Mortality. – *Pediatrics*, 117, 2006, № 3, e380-386.
6. Fletcher, S. W. Chairman's Summary of the Conference. – In: *Continuing Education in the Health Professions: Improving Healthcare through Lifelong Learning*. M. Hager (Ed.). 2007 Nov 28-Dec 1; Bermuda. New York: Josiah Macy, Jr. Foundation; 2008.
7. Ip, S. et al. Breastfeeding and maternal and infant health outcomes in developed countries. Rockville, MD: US Department of Health and Human Services, Agency for Healthcare Research and Quality; 2007
8. Programming guide: Infant and Young Child Feeding, UNICEF, 2011.
9. WHO. The optimal duration of exclusive breastfeeding. A systematic review. Geneva: World Health Organization, 2001.
10. WHO & UNICEF (2009) Baby-Friendly Hospital Initiative: Revised, Updated and Expanded for Integrated Care. Geneva, Switzerland.

✉ Адрес за кореспонденция:

Д-р Радка Горанова
Катедра по медицинска етика и право
Факултет "Обществено здраве"
Медицински университет
ул. "Бяло море" № 8
1527 София
e-mail: radka.goranova@gmail.com